O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARAQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi: № 60230600-2.04 2021- yil ____________	**"TASDIQLAYMAN"** SamDU rektori: ________ R.I.Xalmuradov 2021-yil "__" ________

POLIGRAFIYA TARIXI
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	320000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60230600 – Noshirlik ishi

Samarqand – 2021

Fan dasturi “Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi” kafedrasining 20____-yil ___-________ ____-sonli yig‘ilishida muhokamadan o‘tdi.

Kafedra mudiri **prof.Sh.A.Hasanov**

Fan dasturi fakultet uslubiy kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (22-may 2021-yil. № 8-son bayonnoma).

Fan dasturi fakultet ilmiy kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (26-may 2021-yil. № 8-son bayonnoma).

Fakultet ilmiy kengashi raisi **prof.A.Pardayev**

Fanning dasturi Samarqand davlat universiteti kengashining 2021-yil 24-avgustdagi 1-sonli majlis bayoni bilan ma’qullangan.

O‘quv ishlari bo’yicha prorektor: **prof.A.S.Soliyev**

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
. *PTT4003*	2024-2025	7	6

Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari
Tanlov	O'zbek	6

	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy soat (soat)
1.	Poligrafiya tarixi	105	75	180

2. **I. Fanning mazmuni**

Ushbu fanning tarixi, kitob tarixi, bosma ishlar tarixi, gazetalar va jurnallarni nashr qilish tarixi, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishining texnologik sxemasi, noshirlik mahsulotlarining turi va tiplari, qo`lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo`yiladigan talablar, noshirlik mahsuloti o`lchash birliklari, poligrafik ishlar uchun materiallar kabi masalalarni qamrab oladi. Poligrafiya yuzasidan talabalarni zarur bo`lgan bilimlar bilan qurollantirish, chuqur tushunish, tahlil tadqiq etish malakasini hosil qilish va tahlil etishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. "Poligrafiya tarixi" faniga kirish.

"Poligrafiya tarixi" mustaqil fan sifatida. "Poligrafiya tarixi" fanining tushunchaviy terminologik apparati. Poligrafiya genezisi. Fanga munosabat. Bugunbi noshirlik to'g'risida

2-mavzu. Bosma kitob davrigacha bo`lgan davr.

Eramizdan oldingi davrlarda noshirlikka bo'lgan munosabat. Yunon va Rimda kitob va uning ahamiyati. "Avesto"ning yozilishi va uning tarkibiy qismlari. O'rxun Enasoy yodgorliklari. Misr ehromlari va undagi bitiklar.

3-mavzu. Sharq qo`lyozma, toshbosma kitoblar.

Sharq madaniyatida yozuv va grafika tarixi. Sharq va O'rta Osiyoda kitob va hattotlik san'ati. Xattotlikning san'at darajasiga ko'tarilishi

4-mavzu. Yepropa va Rossiyada noshirlikning yuzaga kelishi.

Yevropada noshirlikka bo'lgan munosabat. Poligrafiyaning yuzaga kelishi. Maksimillian bosmaxonalari. Rossiyada bosmaxonalar.

5-mavzu. Turkistonda poligrafiya ishining vujudga kelishi.

Turkistonda poligrafik ishining shakllanishi. Nashriyotlarning vujudga kelishi. Jadidchilarning nashriyot ishidagi xizmatlari.

6-mavzu. Toshkent va Samarqandda noshirlik ishi.

Toshkentda nashriyot ishining shakllanishi. Nashriyotlarning yuzaga kelishi. Sharq, O'qituvchi, Fan va boshqa nashriyotlar poligrafiyasining tuzulishi tarixi.

7-mavzu. Bugungi zamon poligrafiya ishlari.

Bugungi poligrafiya ishiga nazar. Poligrafiya turlari va xillari. Noshirlikda reklamaning o'rni.

8-mavzu. Poligrafiya ishiga oid davlat hujjatlari.

Poligrafiyaga oid davlat hujjatlari haqida ma'lumot. Poligrafiyaning davlat tomonidan idora qilinishi. Nashriyot va Qonun.

9-mavzu. Poligrafiya ishi – maxsus sohasi sifatida.

Poligrafiya – maxsus soha. Poligrafiyaning o'ziga xosligi. Poligrafiyada estetika va dezayn.

10-mavzu. Poligrafiyaning texnologik sxemasi.

Texnologik sxema xususida. Poligrafiyadagi jarayon va unga bo'lgan munosabat. Nashriyot va muallif

11-mavzu. Poligrafik mahsulotlarining turlari va tiplari.

Poligrafiya mahsulotlari haqida ma'lumot. Poligrafiyaning turlari va tiplari xususida.

12-mavzu. Elektron mahsulotlar.

Poligrafiyada elektron mahsulotlar. Audio kitob. Vediodarsliklar. Poligrafiya va dars jarayoni.

13-mavzu. Elektron (raqamli) kitob

Elektron raqamli kitob. Electron raqamli kitobga qo'yiladigan talablar. Electron kitoblar.

14-mavzu. Qo`lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo`yiladigan talablar

Qo'lyozmalar haqida ma'lumot. Bugungi davrda qo'lyozamlarning ahamiyati. Qo'lyozamalar va nashriyot. Qo'lyozmani rasmiylashtirishga qo'yilgan talablar

15-mavzu. Poligrafiya mahsulotini o`lchash birliklari

Poligrafiya mahsulotlarini o'lchash va uning birligi haqida. Bosma toboq va uning xususiyati. Kitob va boshqa mahsulotlarni o'lchash

16-mavzu. Poligrafik ishlar uchun materiallar

Poligrafik ishlar uchun material tanlash. Mateal sifati va unga bo'lgan talab. Bugungi poligrafik nashrlar

17-mavzu. Poligrafiya mahsulotining chiqish ma`lumotlari

Poligrafiya ma'lumotlari. Mahsulotlarni chiqarishga qo'yilgan talab. O'zaro kelishuv shartnomalari

18-mavzu. Kitoblarni raqamlashning xalqaro standartlari

Kitoblar va ularni raqamlash. Raqamlashning xalqaro standartlari. Kitoblarni raqamlashtirishga qo'yilgan talablar.

19-mavzu. Mualliflik huquqi

Mualliflik huquqi haqida ma'lumot. Mualliflik huquqini himoyalash xususida.

20-mavzu. Poligrafiya ishida marketing va menejment

Poligrafiyada marketing saboqlari. Noshirlik ishida menejmentlik. Bugungi noshirlik

21-mavzu. Poligrafiya ishida farkcheking

Farkcheking haqida ma'lumot. Noshirlik ishida farkechingning o'rni va ahamiyati

22-mavzu. Poligrafiya ishining ijtimoiy va texnologik muammolari

Noshirlik ishida ijtimoiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari. Noshirlik ishida texnologik muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.

23-mavzu. Poligrafiya va Axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari

Axborot-kutubxonalar haqida ma'lumot. Axborot-resurs markazlari haqida ma'lumot. Nashriyot va axborot.

24-mavzu. Poligrafiya va kitobxonlik madaniyati

Noshirlik ishi saboqlari. Kitobxonlik madaniyati haqida. Noshirlik va kitobxonlik.

25-mavzu. Poligrafiyaning bugungi muammolari

Poligrafiya jarayonlarida uchraydigan muammolar va ularning hal etilish yo'llari. Zamonaviy texnologiyaga bo'lgan talablar.

26-mavzu. Poligrafiya va tarjimonlik ishlari

Tarjima ishlarining nashr etilishi va sifati. Adabiyotlarga bo'lgan talablar.

27- mavzu. Poligrafiya va ijtimoiy hayot

Jamiyat hayotida poligrafiyaning o'rni

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Poligrafiya tarixi fanining vazifalari, ob`ekti va predmeti. Poligrafiya ishi faoliyatining mazmuni
2. Yozuvning paydo bo`lishi va tarixi. Yozuvning piktografik, ideografik, fonografik bosqichlari. Yozuv materiallari va qurollari.
3. Sharda qo`lyozma kitoblar. Abdurahmon Xorazmiy, Sulton Ali Mashhadiy va boshqa xattotlar faoliyati.
4. Yevropada poligrafiyaning vujudga kelishi. Rossiyada poligrafiyaning vujudga kelishi. Gazeta nashr qilishning vujudga kelishi. Jurnal davrining boshlanishi.
5. Turkistonda poligrafiya ishining vujudga kelishi. Xiva xoni Muhammad Rahimxon II saroyida (podshozamon litografiyasi). S.I.Laxtin qaramog'idagi tipolitografiya faoliyati.
6. Toshkent hududida bosmaxona paydo bo'lgunga qadar kitob tayyorlashda kotib, xattotlar faoliyati. Toshkentda noshirlik ishi. Toshkentda Abdulvadud kotib, Abdulhaq kotib, Muhammad Yunus kotib, Abdulmannop kotib, Muhammad Shohmurod kotib, Sidqiy Xondayliqiylar faoliyati.
7. Jahonda poligrafiya rivojining asosiy tendensiyalari. Xitoy, AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya, Italiya, Yaponiya va b. Mamlakatlarda kitob mahsulotlari va savdosi. Transmilliy kompaniyalar - Bertelsmann, Penguin, Random House, Holtzbrinck, Pearson, Elsevier, Sonoma, Mondadori va b.
8. Poligrafiya ishiga oid davlat hujjatlari. Noshirlik ishiga oid Qonunlar. Noshirlik ishiga oid qonunosti hujjatlar. Noshirlik ishiga oid Farmonlar, qarorlar, farmoyishlar.
9. Nashriyot tushunchasi. Nashriyot turlari. Universal nashriyot strukturasi. Raqamli nashriyot tushunchasi.
10. Poligrafiya ishining texnologik sxemasi
11. Poligrafiya mahsulotlarining turlari va tiplari.
12. Elektron mahsulotlar. Zamonaviy elektron nashrlar. Tarixi. Asosiy turlari. Chiqish ma'lumotlari.

	13.Elektron (raqamli) kitob bozori: xarakteristikasi, asosiy tendensiyalari. Rossiyadagi elektron (raqamli) kitob bozori. Elektron (raqamli) kitob bozorining biznes modeli: A) Yuklab olish uchun to'lov qilish: "ЛитРес", Google Play, Amazon; B) obuna bo'lish: MyBook, Bookmate kutubxonalari, reklama modeli. 14.Elektron kutubxona tizimi: "Лан", Mailibrary, Znanium.com, IPRbooks va b. Audioitob – raqamli kitob bozorining maxsus turi sifatida. "МИФ", ACT kompaniyasining "Аудиокнига" loyihasi. Shvedsiyaning Storytel kompaniyasi faoliyati. 15.Qo'lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo'yiladigan talablar. 16.Poligrafiya mahsulotini o'lchash birliklari. 17.Poligrafik ishlar uchun materiallar 18.Poligrafiya mahsulotining chiqish ma'lumotlari 19.Kitoblarni raqamlashning xalqaro standartlari 20.Poligrafiya ishida marketing va menejment 21.Poligrafiya ishida faktcheking. 22.Poligrafiya ishining ijtimoiy va texnologik muammolari. **IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1.Poligrafiya tarixi haqida. 2.O'rta Osiyoda nashriyot ishining tarixi. 3.Markaziy Osiyoda nashriyot tarixi. 4.XX asr boshlarida nashriyot tarixi 5.O'zbekistonda gazetalarning chop etilishi tarixi 6.Sharq nashr masalalari. 7.Fan nashriyoti xususida. 8.O'qituvchi nashriyoti xususida. 9.Akademnashr xususida. 10.Nashriyot va muallif. 11. Nashriyot tiplari 12. bugungi nashriyotga talablar 13. Bugungi nashriyotda estetikaning ahamiyati 14. Nashriyotda dezayn 15. Nashriyot va reklama
3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - "Poligrafiya tarixi" fani gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar turkumiga kiradi. Mazkur fan noshirlik ishiga oid boshqa fanlarning nazariy va uslubiy asosini tashkil qilib, o`z rivojida aniq yo`nalishdagi fanlar uchun zamin bo`lib xizmat qilish, talabalarning adabiy-estetik tafakkurini yuksaltirish *haqida tasavvurga ega bo'lishi*; - poligrafiya ishining tarixi, kitob tarixi, bosma ishlar tarixi, gazetalar va jurnallarni nashr qilish tarixi, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishining

	texnologik sxemasi, noshirlik mahsulotlarining turi va tiplari, qo'lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo'yiladigan talablar to'g'risida bilimga ega bo'lish *va ulardan foydalani olishi*; - talaba poligrafiya mahsuloti o'lchash birliklari, poligrafik ishlar uchun materiallar, noshirlik mahsulotida chiqish ma'lumotlari, kitoblarni raqamlashning xalqaro standartlari, seriyali mahsulotlarni raqamlashning xalqaro standartlarini qo'llash *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • Ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • tarqatma materiallar; • ko'rgazmali qurollar; • Kompyuter; • Internet yangiliklari; • muammoli ta'lim; • qiyosiy tahlil.
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Гунько, С. Н. Словарь **по полиграфии** и **полиграфической** тех- нологии. ... Волков, Е. А. Численные методы / Е. А. Волков. – М.: **Наука**,. 1987. – 248 с. 2. Табаченко Р.Г. Вспоминая прошлое. -Полиграфия. -1967. -№3. -С.28-29. 3. Мильчин И.Э. Издательский словарь-справочник. –М.: Юрист, 1998. 4. Акопов А.И. Общий курс издательского дела. – Воронеж, 2004. 5. Полиграфическое производство. -1962. № 5. -С.21. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1. Токарева Н.В. Современное издательское дело. –Воронеж, 2017. 2. Маҳмудов Н. Тил ва ёзув. –Тошкент, 1987. 3. Маҳмудов Н. Ёзув тарихидан қисқача луғат-маълумотнома. –Тошкент: Фан, 1990. 4. Йўлдошев И. Ўзбек китобат санъати ва терминологияси. – Тошкент: Турон-иқбол, 2018. 5. Улуғмуродов Д. Қўлёзмадан китобгача (ўқув қўлланма). –Тошкент: Чўлпон, 2017. **Axborot manbalari (saytlar):** 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. www. genhis philol.ru. 3. http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism

7.	Fan dasturi Samarqand davlat universitet кengashining 2021-yil 24-avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar**: U.Qobilov – SamDU, Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari doktori
9.	**Taqrizchilar:** Sh.A.Xasanov SamDU, Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori (ichki) M.Xolova – SamDCHTI dotsenti, filologiya fanlari nomzodi (tashqi)